

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Mahe- ehk ökopõllumajanduslik loomakasvatus

Margo Mansberg
Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus
kevad 2021

- Mahesööt
- Mahepõllumajanduslik loomakasvatus on maaga seotud tegevus
- Loomuomane käitumine
- Võimalus väljas olla
- Keskkonda sobiva loomarassi valimine
- Keskkonna reostuse vältimine
- Oma karja järelkasv
- Terved loomad annavad head toodangut
- Piisavalt ruumi

Üleminekuageg loomakasvatuses

- ▶ **Alustades koos taimekasvatusega – 2 aastat**, kasutada saab oma ettevõtte sööta (ka varutud mitterahesööta)
- ▶ Kui üleminekuageg taimekasvatuses on läbitud, siis sõltuvalt loomaliigist/grupist
  - ▶ hobused ja veised liha tootmiseks **12 kuud**, kuid mitte vähem kui loomade kolmveerandi eluea ulatuses;
  - ▶ piimalehmad, lambad ja kitsed, sead **6 kuud**;
  - ▶ kodulinnud munade tootmiseks **6 nädalat**;
  - ▶ kodulinnud liha tootmiseks (toodud ettevõttesse alla 3 päeva vanustena) **10 nädalat**
- ▶ Nimetatud üleminekuageg kehtivad ka siis, kui üleminekuageg alustades v taimekasvatuse üleminekuageg ajal järgitakse loomakasvatuses korrage kõiki rahesöötmise nõudeid.

Milliseid loomi võib ettevõttesse tuua?

- ▶ Põhimõtted:
  - ▶ Oma karja järelkasv on eelistatud – sest – kohanemine teie ettevõtte tingimustega
  - vähendate sissetoodavate haiguste riske
  - teisest mahe ettevõtetest

Mittemahe ettevõttest lubatakse tuua

- ▶ Ainult esmapoegimata emasloomi – kui pole piisavalt saada maheloomi
  - ▶ veised ja hobused - 10% oma põhikarja loomade arvust
  - ▶ lambad, kitsed ja sead - 20% oma põhikarja loomade arvust
  - ▶ Kuni 40% ettevõtte olulise laiendamise, ohustatud loomatõugude, teist tõugu loomade kasvatamise või uue loomakasvatusharu kavandamise korral (vajalik PMA nõusolek)
  - ▶ OHUSTATUD TÕU PUHUL VÕIB KA POEGINUD LOOMI TUUA – Eesti maakari

Mittemahe ettevõttest lubatakse tuua

- ▶ Kui maheloomi pole saada, võib tõuaretuse eesmärgil ettevõttesse tuua mittemahepõllumajanduslikult peetavaid täiskasvanud isasloomi.
- ▶ NB! Tuleb silmas pidada, et mittemaheloomade sissetoomisel rakendub neile üleminekuage (hobused ja liha tootmiseks kasutatavad veised – 12 kuud; lambad, kitsed, sead, piima tootmiseks kasutatavad veised – 6 kuud). Juurde tulnud loomade toodang tuleb kuni nende loomade üleminekuaja lõppemiseni hoida maheloomade toodangust eraldi.

Mittemahe ettevõttest lubatakse tuua

- Kuni 3 päeva vanuseid tibusid
- Kuni 18 nädala vanuseid noorlinde munade tootmiseks (eritingimustel)

Mahekanala
Taanis

Pidamine

- Eelkõige loomade heaolu tagav, loomulikku käitumist võimaldav
- Loomade lõas hoidmine on keelatud (*erandina võib vajab PMA luba*) väikeettevõttes (kuni 50 veist), talvel pääsevad vähemalt 2x nädalas vabaõhualale
- Üle ühe nädala vanuste vasikate pidamine eraldi lairites *on keelatud*
- Ettevõttes võib pidada ka tavaloomi – kindlalt eraldatud; *on liigiti erinevad*

Pidamine

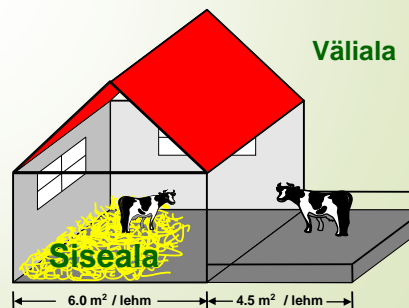
- ▶ Kodulindude puurispidamine on keelatud
- ▶ Emiseid tuleb pidada rühmades, välja arvatud tiinuse lõppjärgus ja imetamise ajal
- ▶ Jalutuskohtades peavad sead saama püherdada ja tuhnida. Tuhnimiseks võib kasutada mitmesuguseid substraate.
- ▶ Veelinnud peavad pääsema ojasse, tiiki, järve või basseini, kui ilmastiku- ja hügieenitingimused seda lubavad

Pidamine

- ▶ Talvel peaks loomadel olema võimalus käia jalutuslalal (kui ilm ja tervis lubavad)
- ▶ Juhul, kui laudas on piisavalt liikumisruumi, ei ole kohustust loomi talvel välja ajada. Loomade heaolu ja tervise seisukohast oleks see aga siiski soovitatav
- ▶ Lihaveiseid võib lõppnuuma ajal pidada ainult laudas, (maksimaalselt 3 kuud) kuid see aeg ei tohi ületada 1/5 nende elueast.

Nõuded loomade pidamisele

- Vähemalt pool (lindudel 1/3) põrandapinnast peab olema jäik
- Võimaldada allapanuga varustatud alad
- Pääs karjamaale või jalutusaladele
- Vaba juurdepääs söödale ja joogiveele
- Sätestatud on miinimumpindalad loomarühmade kaupa

Söötmine

Loomi tuleb sööta mahesöödaga **eelistades tootmisüksuses kasvatatud omasööta** (või samast piirkonnast - Eesti)

(taimtoidulistel vähemalt 60%, sigadel ja lindudel 20% söödast)

- ▶ Kogu ettevõtte üheaegse ülemineku puhul (looma- ja taimekasvatus) peab üleminekuaja jooksul loomi söötma põhiliselt oma ettevõtte söödaga (vähemalt 50%).
- ▶ Taimtoiduliste söötmine põhineb **karjamaade maksimaalsel kasutamisel** (s.t alati, kui tingimused seda võimaldavad)
- ▶ **100 % mahesööt**
- ▶ Tavapõllumajanduslikud vürtsid, maitsetaimed ja melass kuni 1 % asjaomase liigi söödaratsiooni kuivainest

Söötmine

Erand

- ▶ Tavasööda (proteiinsööda) osakaal **aastas sigade ja lindude** puhul:
  - ▶ kuni **5%** kehtib 31. detsembrini 2021
- ▶ **Lubatud tavasöödad** peavad olema toodetud või valmistatud ilma keemiliste lahustiteta (*nt šrotti ei või sööta*)
- ▶ ei tohi olla GMO
- ▶ **Säästvast kalandusest pärit tooted** ilma piiranguta

Söötmine

- ▶ **Vähemalt 60% (50% kolmel esimesel laktatsioonikuul)** taimetoiduliste loomade ratsiooni kuivainest peab koosnema **koresöödast, haljassöödast või silost**
- ▶ Noorloomade söötmine peab põhinema **naturaalsel piimal**, eelistatavalt emapiimal:
  - **veised ja hobused 3 kuud,**
  - **lambad ja kitsed 45 päeva,**
  - **sead 40 päeva**

Söötmine

- Söödaratsiooni kuivainest võib **kuni 30 %** moodustada teisest ettevõttest pärit või **kuni 100 %** samas ettevõttes toodetud mahepõllumajandusliku taimekasvatuse **üleminekuaja teisel aastal toodetud sööt**,
- **kuni 20%** võib moodustada üleminekuaja **esimese aasta** püsikarjamaalt, mitmeaastaste söödataimede või valgurikaste taimedega maatükkidelt saadud saagist.
- Sigade ja kodulindude päevasele söödakogusele tuleb **lisada koresööta, haljassööta või silo**
- Sundsöötmine on keelatud

Söötmine

- **loomasöödas ei tohi kasutada**
  - antibiootikume
  - raviaineid
  - kasvustimulaatoreid
  - **sünteesilisi aminohappeid**
  - geneetiliselt muundatud organisme (GMO) ja nendest saadud söötasid

Loomatervishoid

- Reeglid, mis on kehtestatud pidamistingimuste juures, toetavad loomade pidamisel nende paremat tervislikku seisundit – liikumine, suurem pindala looma kohta, liikumine väljas aastaringselt.
- Söötmise reeglid peaks seda sama tegema, kui sööt suudetakse toota parimal kvaliteedil – mitmekülgne söötmine – nt: koresööt kõigesööjatele.

Loomatervishoid

- Haiguste ennetamine põhineb loomade heas kohtlemises ja nende parimate tingimuste loomisega
- Olulised on ka kohalikesse tingimustesse sobitatud loomade tõud ja ka loomaliik
- Puudushaiguste ennetamiseks on oluline õige söötmine, õige külvikord ja vajadusel lubatud lisaöödad.

Loomatervishoid

- Veterinaarsed menetlused haiguste ennetamiseks on keelatud

Nt: Raua süstimine põrsastele, seleeni süstimine talledele ja vasikatele, rutiinne parasiitide tõrje

- Looma välimiku muutmine on keelatud

Nt: sabade eemaldamine, hammaste murdmine põrsastel, lindude nokkade lühendamine

Sarvede nudistamist on PMA lubanud – tuleb taotleda luba.

Loomatervishoid

- Vitamiinide süstimine ennetavalt ei ole lubatud.

D – vitamiin vajalik Ca ja P ainevahetuseks
- sellepärast peavad väljas käima

E – vitamiin rakkudes transpordi ülesanne ja ka sigimiseks vajalik

B – rühma vitamiinid sigimiseks olulised

Loomatervishoid

- Kust põrsad saavad oma rauavajaduse, et toota punaseid vereliblesid? – nõue on, et neil peab olema kokkupuude maaga ja sealt see tulebki.
- Kust saavad loomad D vitamiini, et oleks korras ainevahetus – nõue regulaarselt välja saada, UV kiirguse abil suudavad ise seda toota oma organismis.

Loomatervishoid

- Mäletsejad tänu oma bakteriaalsele seedale on võimelised tootma kõiki vajalikke vitamiine oma tarbeks
- Sigadele ja lindudele lubatud lisaõödaga vitamiine lisaks manustada
- Hästi toodetud sööt sisaldab ka palju vajalikke vitamiine
- Vitamiinide saamise allikaks on lehiste tegemine loomadele ja võimalus ka talvel käia võsas pungasid närimas.

Loomade ravimine

- Kui loom haigestub, siis peab teda aitama ka mahetootmises
- Kasutada võiks alternatiivseid ravimeetodeid, omal kohal rahvameditsiin
- Vajadusel **saab ja tuleb kasutada tavapäraseid veterinaarravimeid**

Ravimine

Allopaatiliste ravimite kasutamise reeglid:

- Loom kelle eluiga on üle aasta, võib teha kuni 3 ravikuuri aastas
- Kui eluiga on alla aasta, võib teha 1 ravikuuri
- Keeluaeg loomale allopaatilise veterinaarravimi manustamise ja sellest loomast mahetoidu tootmise vahel peab olema 2 korda nii pikk kui ravimile tavatootmises ettenähtud keeluaeg või 48 tundi, kui keeluaega ei ole määratud.
- Vaktsineerimised (marutaud, teetanus jne), parasiiditõrje ja kohustuslike haigustõrjeprogrammide raames tehtavad raviprotseduurid on lubatud ja neid ei arvestata ravikuurina

Loomade ravimine

- Nt: kõhulahtisuse korral – tammekoore tee, linaseemne keedis, must tee jne. ehk see on taimeteraapia
- Viin, taimeõli, akupunktuur, nõelravi on kõik lubatud võtted.
- Homöopaatia – on lubatud

Ennetavalt parasiitide vastu

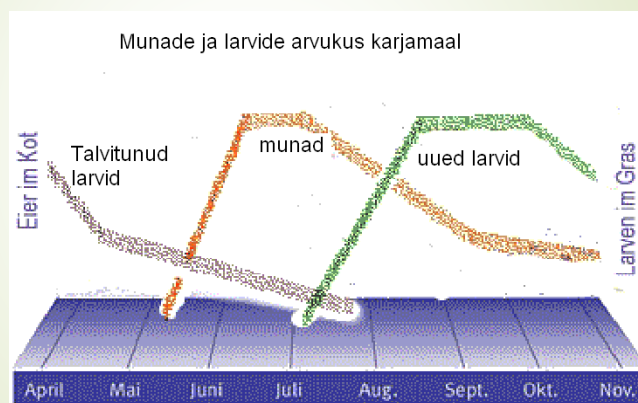
- Erinevate vanusegruppide eraldamine karjatamisel
- Karjatamise süsteemi loomine
- Nakkusvabad karjamaad
- Hiline karjatamise algus
- Ülekarjatamise vältimine
- Immuunsüsteemi tugevdamine

Ennetavalt parasiitide vastu

- ▀ Ädalatelt silo tegemine
- ▀ Karjamaade vahetamine süsteemselt
- ▀ Karjamaade äestamine peale karjatamist
- ▀ Märgade kohtade eraldamine karjamaast
  - ▀ Maksakaanid

Loomade toomisel võõrastest karjadest
(PULLID, JÄÄRAD)

Ennetavalt parasiitide vastu

Lisasööda söötmine

- Lisasöötmise hügieen
- Et ei asuks maapinnal
- Et sööt ei saaks niiskust

Ravimine parasiitide puhul

- Tuleb kindlaks teha, kelle vastu peab ravim mõjuma
- Ravimi valik on oluline ja manustamise viis. Vaheta preparaate pidevalt. Ja mitte ravimi nimetuse, vaid toimeaine järgi
- Millal ravimit manustada:
  1. Enne karjamaale minekut
  2. Kesksuvel
  3. Sügisel enne lauta jäämist